

OBSAH

Předmluva /9

1. Úvod /11

1.1 Vymezení pojmu osobnost /11

1.1.1 Vývoj pojetí osobnosti z hlediska různých teorií /16

1.2 Vymezení oboru psychologie osobnosti /25

2. Dědičný základ osobnosti /28

2.1 Studium dědičnosti osobnostních vlastností a funkcí /34

2.1.1 Dědičnost temperamentových vlastností /35

2.1.2 Dědičnost osobnostních rysů /39

2.1.3 Dědičnost inteligence /46

3. Neurofyziologický základ osobnosti /50

3.1 Strukturální a funkční aspekty CNS, které mají vztah k osobnosti /50

3.2 Neuroaktivní látky a jejich vliv na osobnost /58

4. Temperament /64

4.1 Historie proměny pojetí temperamentu /64

4.2 Aktuální teorie temperamentu /67

4.3 Charakteristika základních temperamentových vlastností /73

4.4 Adaptační význam temperamentových vlastností /76

4.5 Vývojově podmíněné proměny projevů temperamentu /80

5. Struktura osobnosti: osobnostní rysy /84

5.1 Způsob vymezení základních osobnostních rysů /88

5.2 Základní osobnostní dimenze a jejich charakteristika /90

5.3 Nejvýznamnější modely vycházející ze základních rysů osobnosti /94

5.3.1 Cattellův model osobnosti /95

5.3.2 Eysenckův model osobnosti /98

5.3.3 Pětifaktorový model osobnosti (Velká pětka) /100

5.4 Vliv osobnostních vlastností na život dospělého člověka /117

5.5 Stálost a variabilita chování vyplývajícího z osobnostních vlastností /123

- 6. Stabilita osobnosti a její vývojové proměny** /127
- 6.1 Hodnocení stability a proměnlivosti osobnosti /127
- 6.1.1 Stabilita a vývojově podmíněná proměnlivost základních osobnostních vlastností /132
- 6.2 Faktory ovlivňující proměnlivost a stabilitu osobnosti /137
- 6.3 Stabilita a vývoj osobnosti od dětství do dospělosti /140
- 6.3.1 Rozvoj základních osobnostních vlastností z hlediska Eriksonovy teorie /146
- 7. Osobnost jako hierarchické uspořádání funkčně diferencovaných vrstev** /152
- 7.1 Psychoanalytické pojetí osobnosti S. Freuda /152
- 7.1.1 Základní aspekty psychoanalytické teorie /154
- 7.1.2 Struktura osobnosti podle S. Freuda /156
- 7.1.3 Dynamika osobnosti v pojetí S. Freuda /159
- 7.2 Pojetí osobnosti z hlediska analytické psychologie C. G. Junga /163
- 7.2.1 Struktura osobnosti podle C. G. Junga /164
- 7.2.2 Dynamika osobnosti v pojetí C. G. Junga /172
- 8. Emoční aspekty osobnosti** /175
- 8.1 Trvalejší emoční rysy /175
- 8.1.1 Charakter převažujícího emočního ladění /175
- 8.1.2 Rozsah emočního prožívání a schopnost orientace ve vlastních emocích /182
- 8.1.3 Schopnost regulace a zvládnání emocí /183
- 8.2 Emoční dispozice jako dílčí aspekt osobnostních rysů /186
- 8.3 Emoční zdatnost a emoční inteligence /192
- 8.3.1 Vztah rysové emoční inteligence k osobnostním vlastnostem /203
- 8.3.2 Vliv emoční inteligence na úspěšnost v různých oblastech života /205
- 8.4 Vývoj emočních kompetencí /208
- 9. Kognitivní aspekty osobnosti** /211
- 9.1 Kognitivní styl jako individuální charakteristika /211
- 9.2 Kognitivní aspekty osobnostních rysů /218
- 9.3 Inteligence jako součást osobnosti /221
- 9.3.1 Základní modely inteligence /224
- 9.3.2 Vzájemný vztah inteligence a osobnostních vlastností /236
- 9.3.3 Vliv inteligence na úspěšnost v různých oblastech života /240

10. Sociální aspekty osobnosti /242

- 10.1 Vývoj sociálních aspektů osobnosti /245
- 10.2 Sociálně zaměřené osobnostní vlastnosti /251
- 10.3 Sociální aspekty základních osobnostních rysů /256
- 10.4 Sociální inteligence /260

11. Potřeby a motivační vlastnosti jako osobnostní charakteristika /265

- 11.1 Nejvýznamnější psychické potřeby jako osobnostní charakteristika /279
- 11.2 Základní osobnostní vlastnosti a jejich motivační aspekty /289
- 11.3 Hodnoty jako osobnostní charakteristika /292

12. Já a jeho základní struktury a funkce /298

- 12.1 Základní aspekty sebepojetí /300
- 12.2 Psychologický význam sebepojetí /305
- 12.3 Struktura sebepojetí /306
- 12.4 Význam souladu dílčích složek sebepojetí /312
  - 12.4.1 Reálné já a jeho hypotetické varianty /314
  - 12.4.2 Explicitní a implicitní sebepojetí /319
- 12.5 Charakteristické znaky sebepojetí a jejich význam /322
- 12.6 Vztah sebepojetí a osobnostních vlastností /329
- 12.7 Vývoj sebepojetí /334
- 12.8 Životní příběh jako charakteristika osobnosti /337

13. Adaptace a zvládání náročných situací /347

- 13.1 Subjektivní hodnocení a prožívání zátěží /348
- 13.2 Odolnost vůči zátěžím a jejich zvládání /354
- 13.3 Vliv osobnostních vlastností na vyrovnávání se stresem /359
- 13.4 Trvalejší změny psychiky jako důsledek silného a dlouhodobého stresu /371

14. Metody poznávání osobnosti /375

- 14.1 Testové metody a jejich charakteristika /378
- 14.2 Klinické metody a jejich charakteristika /382
- 14.3 Experiment /387
- 14.4 Psychofyzilogické metody měření osobnosti /388
- 14.5 Metody diagnostiky temperamentových vlastností /389
- 14.6 Metody diagnostiky osobnostních rysů a projevů chování /392
- 14.7 Metody používané k odkrytí nevědomých obsahů /397
- 14.8 Metody diagnostiky emočních vlastností a schopností /399
- 14.9 Metody diagnostiky inteligence /406

- 14.10 Metody diagnostiky sociálních aspektů osobnosti a sociálních dovedností /414
- 14.11 Metody diagnostiky potřeb a motivace /420
- 14.12 Metody diagnostiky sebepojetí /424
- 14.13 Metody diagnostiky prožívání a zvládnání stresu /428

Seznam literatury /431

Jmenný rejstřík /460

Věcný rejstřík /466